

STATISTISKA DATA

ANGÅENDE AKADEMISKT BILDADE KVINNOR

I SVERIGE

Då det gäller att överblicka de användbara praktiska konsekvenserna av den grundläggningen, som en kommitterade föreslås, uppställer sig ordet frågan om antalet kvinnor, som skaffat sig dylik kompetens, så i följd härav teoretiskt taget maximalt antal kvinnor, som utgör en del af den akademiska utbildningen i Sverige. Allt dock i praktiken ej så stort som det teoretiska antalet orsak äro förhindrade att ägnas sig åt studier. I detta sammanhang är det följande att visa.

Primärmaterial till föreliggande redovisning utgöres dels af en af styrelsen för akademiskt bildade kvinnors församling utgiven Matrikel öfver svenska kvinnor, som avlagt examen vid universitet eller högskola i Sverige 1875—1914 (Stockholm 1914), dels för tiden till 1914—sept. 1919, af resp. universitetets och högskolors matriklar. Orsaken till att den förra matrikeln används för större delen af underäktningsperioden är att densamma, i motsats till de officiella matriklarna, innehåller en del uppgifter rörande familjeställning och yrke, som visat sig vara af värde för bestämning af dragar om antalet kvinnor, som eventuellt kunna komma i fråga för statsverksamheten.

En med tillhjälp af dessa källor utförd statistisk öfversikt öfver antalet kvinnor, som tillräddan tillräde för dem genom lagst. beaktat den 3 juni 1870 lämnades till de medicinska fakulteterna och utgöres till 1870 beaktat den 7 nov. 1873 lämnades till de övriga fakulteterna, avlagt akademiska examina, utvisat, och utifrån 1873 och intill höstterminen 1919, sammantalt 799 kvinnor berättigade sig af detta medgivande.

Av helt naturliga skäl — det ringa antalet kvinnor med medicinska examen och de stora svårigheterna för kvinnor att erhålla praktisk användning för sina akademiska lärdomar — var antalet kvinnliga examander i början ytterst ringa. Efter att medel förhållanden till 1873—79 och 1880—84 hava utgjort ett resp. 3 och 2 styck antalet under åren 1885—89 till 6, under åren 1890—94 till 17 och under åren 1895—99 till 20. Sammanlagt avlade 44

Då det gäller att överblicka de omedelbara praktiska konsekvenserna av den grundlagsändring, som av kommitterade föreslås, uppställer sig osökt frågan om antalet akademiskt bildade kvinnor till besvarande. Akademisk examen utgör ju i regel minimikompetens för statsämbeten, och det antal kvinnor, som skaffat sig dylik kompetens, är i följd härav teoretiskt taget maximumantalet kvinnor, som omedelbart kunna komma i fråga till högre statstjänster. Att dock i praktiken ej så få av dessa kvinnor av en eller annan orsak äro förhindrade att ägna sig åt dylikt arbete i statens tjänst kommer i det följande att visas.

Primärmaterial till föreliggande undersökning utgöres dels av en av styrelsen för akademiskt bildade kvinnors förening utgiven »Matrikel över svenska kvinnor, som avlagt examen vid universitet eller högskola i Sverige 1875—1914» (Stockholm 1914), dels, för tiden ht. 1914—sept. 1919, av resp. universitetets och högskolors matriklar. Orsaken till att den förra matrikeln använts för större delen av undersökningsperioden är att densamma, i motsats till de officiella matriklarna, innehåller en del uppgifter rörande familjeställning och yrke, som visat sig vara av värde för belysning av frågan om antalet kvinnor, som eventuellt kunna komma i fråga till statsämbeten.

En med tillhjälp av dessa källor utarbetad statistik över antalet kvinnor, som alltsedan tillträde för dem genom kungl. brevet den 3 juni 1870 lämnades till de medicinska fakulteterna och genom kungl. brevet den 7 nov. 1873 lämnades till de övriga fakulteterna, avlagt akademiska examina, utvisar, att alltifrån 1875 och intill höstterminen 1919 sammanlagt 798 kvinnor begagnat sig av dessa medgivanden.

Av helt naturliga skäl — det ringa antalet kvinnor med mogenhetsexamen och de stora svårigheterna för kvinnor att erhålla praktisk användning för sina akademiska lärdomsprov — var antalet kvinnliga examinander i början ytterst ringa. Efter att under femårsperioderna 1875—79 och 1880—84 hava utgjort endast resp. 3 och 2 steg antalet under åren 1885—89 till 6, under åren 1890—94 till 17 och under åren 1895—99 till 30. Sammanlagt avlade så-

Tab. A. Antal akademiskt bildade kvinnor, fördelade efter examensår och lärdomsgrad, åren 1875—1919.

Examensår	Antal kvinnor, ¹ som avlagt (resp. promoverats till)										Summa
	Teol. kand. ex.	Juris. kand. ex.	Juris. d.r.	Med. kand. ex.	Med. lic.ex.	Med. d.r.	Fil. kand. ex.	Fil. ämb. ex.	Fil. lic.ex.	Fil. d.r.	
1875—79	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	3
1880—84	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2
1885—89	—	—	—	—	1	—	5	—	—	—	6
1890—94	—	—	—	2	1	—	14	—	—	—	17
1895—99	—	—	1	3	8	—	16	—	1	1	30
1900—04	—	—	—	1	11	1	38	—	2	5	58
1905—09	1	—	—	5	12	1	70	6	2	6	103
1910—14	2	4	—	28	10	1	52	117	5	5	224
1915—19	6	9	—	47	29	—	113	139	9	3	355
Summa	9	13	1	87	72	3	311	262	19	21	798
Därav 1915	—	4	—	6	—	—	16	38	—	—	64
1916	2	1	—	10	6	—	14	31	3	1	68
1917	1	—	—	5	11	—	27	34	1	—	79
1918	2	2	—	13	7	—	33	22	1	1	81
1919	1	2	—	13	5	—	23	14	4	1	63

lunda endast 58 kvinnor akademisk examen under den tid av 30 (resp. 27) år, tillträde för dem under 1800-talet varit berett till universiteten och högskolorna. Med 1900-talets ingång inträder emellertid helt ändrade förhållanden. Redan under den första femårsperioden, åren 1900—04, är antalet examinander 58 och under den därpå följande, åren 1905—09, 103. Vid utgången av denna femårsperiod — uppenbarligen såsom en direkt följd av 1909 års ändring av § 28 regeringsformen — ökas ånyo accelerationen. Antalet var sålunda åren 1910—14 224 och åren 1915—19 icke mindre än 355.

Av samtliga akademiskt bildade kvinnor har det övervägande flertalet, eller 613 av 798, avlagt examen inför filosofisk fakultet. Av återstoden komma 162 på den medicinska, 14 på den juridiska och 9 på den teologiska fakulteten.

¹ Därest en person avlagt två eller flera examina eller promoverats inom en och samma fakultet eller avlagt examen inom olika fakulteter, har hänsyn blott tagits till den högsta examen (eller till disputationen), resp. till den examen, för vars avläggande enligt studieplanen åtgått längsta studietiden.

Medan kvinnliga examinander redan på 1870-talet funnos såväl inom de filosofiska som de medicinska fakulteterna, avlades juridisk examen av kvinna först år 1892¹ och teologisk examen först år 1909.

Undersöka vi här efter vilket lärdomsprov inom de resp. fakulteterna, som av kvinna avlagts, finna vi, att inom den teologiska fakulteten samtliga examinandi och inom den juridiska fakulteten samtliga utom 1 hittills stannat vid kandidatexamen. Inom den medicinska fakulteten däremot är antalet kandidater 87, licentiater 72 och doktorer 3. Ehuru som framdeles skall visas 33 kvinnliga medicine kandidater höstterminen 1919 voro inskriv-

Tab. B. Antal akademiskt bildade kvinnor, fördelade efter lärdomsgrad och födelseår, åren 1875—1919.

(Döda och utflyttade frånräknade).

Lärdomsgrad	Antal kvinnor, födda									Summa
	Före 1860	1860—1864	1865—1869	1870—1874	1875—1879	1880—1884	1885—1889	1890—1894	1895—	
Teol. kand. examen	—	—	—	—	1	—	2	5	1	9
Jur. kand. examen	—	1	—	—	2	1	4	4	1	13
Med. kand. examen	—	1	1	3	2	4	24	36	13	84
Med. lic. examen	1	6	3	11	13	7	23	6	—	70
Med. doktor	—	—	1	2	—	—	—	—	—	3
Fil. kand. examen	1	4	16	16	31	58	59	72	38	295
Fil. ämb. examen	—	—	1	1	5	14	113	108	18	260
Fil. lic. examen	—	—	2	—	3	4	5	4	—	18
Fil. doktor	—	2	3	3	4	2	1	1	—	16
Summa	2	14	27	36	61	90	231	236	71	768

na vid universiteten eller vid karolinska institutet är även i denna fakultet, varest i vanliga fall licentiatexamen utgör studiernas slutmål, antalet personer med endast den lägre examen påfallande stort. Över ett 50-tal kvinnor torde sålunda hava avbrutit sina studier efter avläggandet av kandidatexamen. Av de 613 kvinnor slutligen, som avlagt examen inför filosofisk fakultet, äro över hälften, eller 311, kandidater, 262 magistrar, 19 licentiater och 21 doktorer. Antalet licentiater torde även i detta fall

¹ Enär ifrågakvarande person år 1897 promoverats inför juridisk fakultet och tabellering skett efter den högsta lärdomsgraden inom en och samma fakultet är den lägre juridiska examen icke upptagen i tab. A.

understiga, men antalet doktorer däremot överstiga den bland män vanliga proportionen inom fakulteten. Av de kvinnor, som avlagt den genom 1907 års stadga införda filosofie ämbetsexamen, hava flertalet jämväl avlagt kandidatexamen inom samma fakultet.

Då tab. A är avsedd att visa det totala antalet kvinnor, som under olika tider avlagt akademiskt lärdomsprov, och hänsyn vid utarbetandet av densamma sålunda icke tagits till kvinnornas ålder eller avräkning skett för dem, som avlidit eller utflyttat ur landet, kan densamma endast lämna föga ledning till belysning av frågan om antalet kvinnor, som i närvarande stund eventuellt kunna komma i fråga till statsämbeten. I tab. B har hänsyn däremot tagits till examinandernas ålder och avräkning i görligaste mån skett för dem, som avlidit eller utflyttat. Då uppgifter saknas rörande avlidna och utflyttade under åren 1914—1919 äro siffrorna i tab. B något för höga.

Medan som förut nämnts 798 kvinnor avlagt akademiskt kunskapsprov är antalet nu levande och inom landet bosatta akademiskt bildade kvinnor högst 768. Minst 30, eller inemot 4 %, hava sålunda utflyttat ur landet eller avlidit.

En procentuell fördelning av i tab. B redovisade kvinnor efter födelseår ger följande resultat:

Före 1860	0,3	1880—84	11,7
1860—64	1,8	1885—89	30,1
1865—69	3,5	1890—94	30,7
1870—74	4,7	1895—99	9,3
1875—79	7,9		100,0

Det övervägande flertalet akademiskt bildade kvinnor befinner sig sålunda i de allra arbetsdugligaste åldrarna. Endast ett försvinnande fåtal har överskridit eller närmar sig den ålder, som för kvinnan brukar utgöra pensionsåldern, och ingen enda har ännu uppnått 67 levnadsår eller den för män i civil statstjänst stipulerade pensionsåldern.

Vid beräkning av antalet kvinnor, som i närvarande stund eventuellt kunna vara disponibla till statstjänst, torde emellertid hänsyn jämväl böra tagas till de akademiskt bildade kvinnornas civilstånd. Med fullt fog torde nämligen kunna förutsättas, att flertalet av dem, som ingått äktenskap, icke äro att påräkna till dessa tjänster. En exakt fördelning av det nuvarande antalet akademiskt bildade kvinnor efter civilstånd låter sig emellertid icke göra. Resultatet av en dylik fördelning, avseende förhållandena år 1914, är däremot meddelat i tab. C.

Tab. D. Antal akademiskt bildade kvinnor, fördelade efter lärdomsgrad och yrke, år 1914.

Yrke eller sysselsättning och civilstånd	Antal kvinnor, som avlagt (resp. promoverats till)								Summa		
	Teol. kand. ex.	Jur. kand. ex.	Med. ex.			Fil. ex.					
			kand.	lic.	dr.	kand.	ämb.	lic.		dr.	
Advokat . . . . . gifta	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	
Notarier å domarkansli . . . . . ej gifta	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	
Praktiserande läkare . . . . . } ej gifta	—	—	—	13	1	—	—	—	—	14	
Klinikläk., bitr. läk., underläk., amanuenser o. d. i statstjänst	} ej gifta	—	—	12	—	—	—	—	—	12	
		—	—	3	8	—	—	—	—	11	
Klinikläk., bitr. läk., underläk., amanuenser o. d. i enskild tjänst	} gifta	—	—	2	—	—	—	—	—	2	
		—	—	1	1	2	—	—	—	—	4
Prakt. gymnast . . . . . ej gifta	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
Social verksamhet . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	—	2	—	—	2	
		—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Bitr. i centrala ämbetsverk m. m. } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	—	5	2	—	7	
		—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Aman. å Nobelinstitutet . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Kemist vid statsinstitution . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
Docenter . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
Seminarieadjunkter . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	4	1	—	—	5	
Ex. lärare vid statens seminarier } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	1	—	1	—	2	
		—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Lärare vid ensk. seminarier . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	4	1	—	—	5	
		—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Förest. o. studierektorer v. sam- gymn., ensk. samsk. o. flicksk.	} ej gifta	—	—	—	—	4	—	—	2	6	
		—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Lärare vid d:o . . . . . } ej gifta	} gifta	2	—	—	—	25	33	—	2	62	
		—	—	—	—	9	1	1	—	—	11
Lärare vid statens real- o. sam- skolor . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	5	3	—	—	8	
		—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Lärare v. kommunala mellanskolor . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	8	11	—	—	19	
Lärare v. högre folkskolor o. folk- högskolor . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	1	4	—	—	5	
		—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Lärare vid folkskolor . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	2	1	—	—	3	
		—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Lärare v. praktiska skolor o. d. . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	1	2	—	—	3	
		—	—	—	—	4	7	—	—	—	11
Privatlärare . . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	
Biblioteksverksamhet i statstjänst } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	2	1	1	1	5	
		—	—	—	—	3	3	—	—	—	6
d:o i ensk. tjänst . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	1	—	—	—	1	
		—	—	—	—	2	1	—	—	—	3
Journalister m. m. . . . . ej gifta	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	
Affärsverksamhet och likn. privat verksamhet . . . . . } ej gifta	} gifta	—	—	—	—	2	—	1	—	3	
		—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
Summa } ej gifta	} gifta	2	2	5	22	3	76	70	3	8	191
		—	1	2	13	—	24	3	1	—	44
Därav i statstjänst } ej gifta	} gifta	—	2	3	8	—	18	7	2	3	43
		—	—	2	—	—	2	1	—	—	5

Tab. E. Antal kvinnliga studerande vid universitet och högskolor, höstterminen 1919.

Fakultet och sektion	Stud.	Kand.	Mag.	Lic.	D.r.	Summa	
Teologiska	15	1	—	—	—	16	
Juridiska	27	1	—	—	—	28	
Medicinska	79	33	—	1	—	113	
Filosofiska {	Humanistiska sektionen . . .	238	26	14	2	—	280
	Naturvetenskapliga sektionen .	71	4	2	—	1	78
Summa	490	65	16	3	1	515	

räknas för statsämbeten. Av det jämförelsevis stora antalet kvinnliga studerande vid universiteten och högskolorna att döma torde dock inom en ej alltför avlägsen framtid ovan anförda siffror komma att ökas med ett eller annat hundratal.

Frågar man sig slutligen vilka yrken eller sysselsättningar, våra akademiskt bildade kvinnor äro hänvisade att ägna sig åt, kan en bearbetning av de uppgifter av detta slag, som meddelats i 1914 års matrikel, härom lämna åtminstone en viss föreställning. Av tab. D framgår sålunda, att yrke eller sysselsättning finnes angivna för sammanlagt 235 av i samma matrikel upptagna 403 akademiskt bildade kvinnor. Övriga 168, d. v. s. 41,4 % av samtliga, skulle sålunda hava ägnat sig åt husligt eller annat deras utbildning främmande arbete. Av dessa 168 voro 79 gifta och 89 ej gifta.

Även ett ej ringa antal av de 235 akademiskt bildade kvinnor, för vilka yrke finnes angivet, synes dock på grund av de hinder, som resas mot kvinnors användning i det offentliga tjänst, hava tvungits att söka sin utkomst inom yrken, där de ej kunnat få full användning för sina kunskaper. Frånsett kvinnliga läkare och jurister, vilka dock även de äro utestängda från statsämbeten, hava endast ett fåtal akademiskt bildade kvinnor såsom lärarinnor, biblioteksamanuenser eller journalister erhållit sådant arbete, som i någon mån motsvarat de krav, de rimligen kunnat uppställa. Av de 403 kvinnor slutligen, som intill år 1914 avlagt examen vid rikets universitet eller högskolor, voro samma år endast 48, eller 12 %, anställda i statens tjänst.